

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง บทบาทของครูเกษตรต่อการส่งเสริมอาชีพเกษตรกร ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาบทบาทของครูเกษตรที่ปฏิบัติจริงในการส่งเสริมให้นักเรียนที่เลือกเรียนวิชาอาชีพเกษตรกรรม และนักเรียนที่เรียนแผนการเรียนเกษตรกรรม ได้ฝึกปฏิบัติและมีประสบการณ์ เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริง และสามารถนำไปเป็นแนวทางพื้นฐานในการประกอบอาชีพการเกษตรต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท หลักสูตร โดยเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพการเกษตร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาพิจารณา 4 ประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและบทบาทของครูเกษตร
2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรอาชีพเกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพเกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและบทบาทของครูเกษตร

ในการส่งเสริมอาชีพการเกษตรให้แก่ นักเรียน ให้ได้ผลดีนั้น ครูที่สอนวิชาอาชีพเกษตร จำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ และแสดงบทบาทของความเป็นครูเกษตร เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพการเกษตรในอนาคตต่อไป ดังนั้นจึงควรทำความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของบทบาทและบทบาทของครูเกษตร ดังนี้

บทบาท ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 459) หมายถึง การทำหน้าที่ ที่กำหนดให้ เช่น บทบาทครู ซึ่งมีผู้ศึกษาความหมายของบทบาทไว้ ดังนี้

สิทธิโชค (2519 : 138) ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งหรือสถานภาพนั้น ณรงค์ (2532 : 109) ก็ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ เป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหมายให้กระทำ เช่น เป็นครูต้องสอนนักเรียน ในขณะที่อุบล (2528 : 39) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ 2 นัย คือ

1. พิจารณาในด้านโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น บทบาทแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมต่าง ๆ และลักษณะซึ่งเป็นที่ยอมรับกันของสมาชิกในสังคม

2. พิจารณาในด้านการแสดงบทบาท หรือการกระทำระหว่างกันทางสังคม (Social Interaction) บทบาท หมายถึง ผลที่มีแบบแผนของการกระทำ ที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการกระทำต่อกันทางสังคมนั้น กล่าวคือ บทบาทเป็นวิธีการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สร้างสรรค์กันนั้นว่าจะปฏิบัติต่อกันอย่างไร กล่าวโดยสรุป บทบาท คือการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ ก็ต้องสอนหนังสือ ส่วนไวรัช (2523 : 108) ได้ให้คำนิยามของบทบาทไว้หลายแง่ ดังนี้ ในแง่สังคมวิทยา บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามตำแหน่ง ในแง่ของจิตวิทยา บทบาท หมายถึง การแสดงออกหรือการปะทะสังสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น ๆ ของบุคคลในกลุ่มของสังคม

อังกฤษ (2525 : 45) ได้แยกบทบาทออกเป็น 3 ชนิดคือ

1. บทบาทตามความหมายของสังคม (Prescribed Objective Role) หมายถึง ความหมายคนหนึ่งที่กำหนดโดยบรรทัดฐานของสังคมเกี่ยวกับบทบาทของบุคคลที่มีลักษณะหนึ่ง ๆ เช่นทุกคนที่เป็นนักศึกษาถูกคาดหวังว่าจะต้องขวนขวายหาความรู้ให้มากที่สุด

2. บทบาทตามความเข้าใจส่วนบุคคล (Subjective Role) หมายถึง ความคาดหวังเฉพาะที่บุคคลแต่ละคนมีต่อพฤติกรรมของตนเอง

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Enacted Role) หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกจริง ๆ ไม่ใช่เป็นแต่เพียงความคาดหวังเท่านั้น

● สัจจิตและคณะ (2521 : 91) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทไว้ คือ สิทธิ หน้าที่ในการประพฤติปฏิบัติที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลอื่นในสังคม ตามสถานภาพของตนเอง เช่น บทบาทของพ่อ คือ ทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี

ณรงค์ (2532 : 109) ให้ความหมายของคำว่า บทบาทคือ พฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาทเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ เช่น ครูต้องสอนนักเรียน เป็นลูกต้องเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ บทบาทเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ

Krech (1962) อ้างโดย ถวิล (2529 : 47) ให้ความหมายของบทบาทว่า เป็นแบบแผนของความต้องการ เป้าหมาย ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นไปตามคุณลักษณะของตำแหน่งนั้น ๆ หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ว่า บทบาทคือ สิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคม ตามสถานภาพของตนเอง เช่น

บทบาทของครูจะต้องทำหน้าที่สอนให้เด็กมีความรู้ มีความคิดที่สามารถที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ อีกทั้งยังทำหน้าที่อบรมสั่งสอนในด้านศีลธรรม จรรยา เพื่อให้เด็กโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี

บทบาทของครู อาชีพทุกอาชีพย่อมมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมด้วยกันทั้งนั้น หากที่จะกล่าวว่าอาชีพใดสำคัญมากกว่ากัน เมื่อพิจารณาถึงอาชีพครูแล้วจะเห็นว่า เป็นผู้ที่ต้องแบกภาระหน้าที่ต่อสังคมและชาติบ้านเมืองไว้อย่างมาก ดังพระบรมราโชวาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครู ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันพุธที่ 18 พฤษภาคม 2526 ความตอนหนึ่งว่า " อาชีพครูถือว่าสำคัญอย่างยิ่ง เพราะครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญมั่นคง และก่อนที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญได้นั้น จะต้องพัฒนาคนซึ่งได้แก่เยาวชนของชาติเสียก่อน เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าสมบูรณ์ทุกด้าน จึงสามารถช่วยกันสร้างความเจริญให้แก่ชาติต่อไป....."

ยนต์ (2541 : 48-56) กล่าวถึงบทบาทของครูในฐานะที่เป็นวิศวกรสังคม เป็นงานที่ครูต้องรับผิดชอบ นอกเหนือจากการสอน โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. งานวิจัย เช่น การวิจัยในด้านหลักสูตรวิธีการสอน ตลอดจนการแก้ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน
2. งานพัฒนา มุ่งพัฒนาในกระบวนการเรียนการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายปลายทาง คือ การพัฒนาคน
3. งานออกแบบ ครูต้องออกแบบผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่สังคมและประเทศต้องการ
4. งานผลิต หมายถึง ครูเป็นผู้ผลิตนักเรียนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถก่อนที่จะออกไปรับใช้สังคม
5. งานควบคุมโรงงาน ครูควบคุมโรงเรียนให้สะอาด เรียบร้อย สวยงาม ร่มรื่น มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ
6. งานการขายและการตลาด ครูต้องพยายามโน้มน้าวให้ผู้บริหารเห็นความสำคัญในการเพิ่มอุปกรณ์การเรียนการสอน มองเห็นความสำคัญของโครงการพัฒนาการเรียนการสอนที่ครูเสนอ
7. งานที่ปรึกษา งานครูทุกระดับชั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาแก่ศิษย์ ช่วยแก้ปัญหาในการเรียน และปัญหาส่วนตัวที่นักเรียนต้องการความช่วยเหลือ

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่าบทบาทของครูมุ่งเน้นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะของตัวครู เช่น ครูควรเป็นนักวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ครูควรให้คำปรึกษาแก่นักเรียน วางรูปแบบหรือเข้าหลอมเพื่อให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพเพื่อรับใช้สังคม รวมถึงการดูแลความสะอาดและความร่มรื่นภายในโรงเรียน ครูต้องมีศิลปะในการพูดให้ฝ่ายบริหารเข้าใจ ในกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณ

ฉวีวรรณ (2538 : 198) กล่าวถึงบทบาทครู ว่าควรมีลักษณะและบทบาทที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. รักการอ่าน รักการศึกษา ค้นคว้า ปรับปรุงตนให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีความมั่นใจและศรัทธาในอาชีพครู

2. มีความคิดเป็นของตัวเอง กล้าแสดงออก เพื่อเผยแพร่ความคิดเห็นหรือความรู้ใหม่ ๆ ต่อสาธารณะ หรือพัฒนาอาชีพของตนเองด้วยความบริสุทธิ์ใจ

3. เปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้บอก ผู้แสดงนำ มาเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม สนับสนุนให้นักเรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้ช่วยผู้แนะนำให้นักเรียนมีหลักวิธีที่จะศึกษา ค้นคว้า และเลือกทางของตนเองได้ โดยไม่มีการบังคับให้เชื่อตามครู เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอิสระอย่างมีเหตุผล

4. ฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความอดกลั้น อดทน ดำเนินกในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น เคารพกฎหมาย

5. ค้นหาความสนใจ ความสามารถ ความถนัดของนักเรียน เพื่อหาทางส่งเสริมแนะนำ การเลือกวิชาและอาชีพแก่นักเรียนให้เหมาะสม

6. มีความรู้และความสนใจในการเกษตร เพราะสังคมไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร

7. หาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน อุทิศตนเป็นที่ปรึกษาหรือช่วยเหลือแก่ท้องถิ่น สร้างสัมพันธ์ภาพ และความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาตนเองของครู และเพื่อที่จะได้ครูที่สังคมต้องการ เช่น ต้องศึกษาค้นคว้า ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอทั้งทางด้านวิชาการและการปฏิบัติงาน กล้าแสดงความคิดและเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ ให้กับเยาวชนและเกษตรกร โดยเฉพาะเปลี่ยนวิธีการสอนจากผู้บอกเป็นผู้ชี้แนะ ฝึกให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มและเข้าใจในความแตกต่างของนักเรียน สนใจในวิชาอาชีพเกษตรต่าง ๆ โดยเฉพาะการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

เสริมศรี (2539 :2) กล่าวถึงบทบาทของครูในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ หมายถึง เป็นผู้จัดประสบการณ์ให้แก่เด็กโดยกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ แนะนำผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น และจัดประสบการณ์ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหา

2. ครูเป็นผู้แนะนำและแนะแนวเพื่อช่วยแก้ปัญหาด้านการเรียน และปัญหาอื่นๆ ของผู้เรียน

3. ครูเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเยาวชนให้มากที่สุด และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

มัณฑนา (2540 : 4) กล่าวถึงบทบาทของครูในยุคของการปฏิรูปการศึกษาว่า จะต้องปรับบทบาทการสอนเนื้อหาวิชา ดังเช่นที่กระทำกันอยู่ในปัจจุบัน ไปสู่การสอนโดยวิธีหาความรู้ โดยครูต้องให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ รวมทั้งกระตุ้นและจุดประกายแห่งความใฝ่หาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับชำนาญ (2540 : 24-29) กล่าวถึงบทบาทของครูในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ 2540 - 2444) บทบาทของครูต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพราะเด็กมีการเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่ออื่น ๆ ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ได้รวดเร็ว ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากการบอกความรู้ เป็นการวางแผนจัดการช่วยเหลือให้นักเรียนรู้จักการวางแผนการเรียน วางแผนชีวิตตนเองอย่างเหมาะสม อำนาจประโยชน์ส่งเสริมสนับสนุนให้การเรียนการสอนตอบสนองความต้องการของนักเรียน โดยเน้นการสอน ในลักษณะของการชี้แนะกระบวนการ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ครูที่สอนวิชาเกษตรควรมีลักษณะพิเศษกว่าครูสาขาวิชาอื่น กล่าวคือ เป็นผู้สืบทอดอาชีพพื้นฐานในการผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงพลโลกและสามารถที่จะกู้เศรษฐกิจของชาติให้ดีขึ้น ดังนั้นเพื่อให้นักเรียนรู้แนวทางที่จะไปประกอบอาชีพการเกษตรในอนาคตนั้น จำเป็นต้องกำหนดบทบาทของครูที่สอนวิชาอาชีพเกษตรไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

วสุธาร (2526 : 31) กล่าวถึงบทบาทของครูเกษตรไว้ 5 บทบาท คือ

1. บทบาททางด้านวิชาการอันทันสมัย ครูเกษตรเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แนวปฏิบัติที่ถูกต้องไปสู่ผู้เรียนได้มากพอสมควร ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมและเต็มใจที่จะรับความรู้เหล่านั้น
2. บทบาทด้านการบริหารและปกครอง หมายถึง การบริหารการศึกษาเกษตรกรรม ได้แก่ กระบวนการวางแผน การจัดหน่วยงาน การควบคุมขั้นตอนการดำเนินงาน งบประมาณ ประสานงาน ติดตามประเมินผล และดูแลความประพฤติความเป็นอยู่ของนักเรียนทุกคน
3. บทบาททางด้านสังคม ครูเกษตรเป็นผู้มีส่วนร่วมทางสังคมมากที่สุด เพราะต้องติดต่อประชาสัมพันธ์งาน ประสานงานกับบุคคลเกือบทุกประเภทตลอดเวลา โดยอาศัยความรู้พิเศษ เช่น กีฬา ดนตรี เป็นสื่อประสาน
4. บทบาททางการเมือง ครูเกษตรจะกลายเป็นที่ปรึกษาของสังคมแห่งนั้น จะได้รับการยกย่องนับถือ เป็นผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ชี้นำมวลสมาชิกให้เลือกสรรผู้ที่มีความรู้ ความสามารถจริงใจ เมื่อมีการเลือกตั้ง
5. บทบาทด้านการวิจัย ครูเกษตรจัดไว้ในกลุ่มนักวิทยาศาสตร์ทางสังคม นักวิจัยทำให้ครูเกษตรกลายเป็นครูที่ดีไปโดยไม่รู้ตัว ทั้งนี้เพราะมีวิชาการที่ทันสมัย และแนวปฏิบัติใหม่ ๆ ย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงงานบางอย่างด้วย

ตำราญ (2533 : 12) กล่าวถึงครูเกษตรว่า เป็นบุคคลที่มีบทบาทที่ควรจะเป็น กล่าวคือ มีหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพเกษตรในสถาบันการศึกษา ซึ่งบทบาทดังกล่าวแยกได้ ดังนี้

1. เป็นผู้ให้ความรู้ อธิบาย ชี้แจง ชักชวน ให้ความรู้แก่นักเรียน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง เกษตรกร หรือบุคคลที่มีความสนใจด้านการเกษตร ให้ได้รับความรู้เพื่อนำไปปฏิบัติอย่างได้ผล

2. เป็นผู้ประสานงาน คือ การประสานงานในหน่วยงานของตนเองและประสานงานกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมการเกษตรร่วมกัน

3. เป็นเกษตรกรตัวอย่าง ครูเกษตรต้องนำความรู้ที่มีอยู่เพื่อนำมาประกอบอาชีพเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนและชุมชนด้วย และในอนาคตครูเกษตรต้องมีการเปลี่ยนแปลง

นพคุณ (2540 : 52 - 60) กล่าวถึงครูเกษตรในทศวรรษหน้า มีลักษณะพิเศษ คือ

1. เป็นครูที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Based Learning and Teaching) คือ ครูที่มีความสามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ไปตามที่มีศักยภาพและสร้างสรรค์

2. เป็นครูที่มีสหวิทยาในตัวเองและสามารถทำงานเป็นทีมได้ (Interdisciplinary Approach Team work) เป็นครูที่มีลักษณะเปิดกว้างในความรู้ ความเข้าใจ ประสานร่วมมือกับผู้อื่นได้ และมีพื้นฐานหลากหลาย มีความเข้าใจในเรื่องราวของการถ่ายทอด และวิธีการเป็นครู

3. เป็นครูที่มีความสามารถรวบรวมแนวคิดจากการศึกษาสาขาต่าง ๆ และสามารถแนะนำวิธีการเรียนรู้ ชี้แนะข้อมูลแก่นักเรียนได้

4. เป็นผู้ที่มีความสามารถใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นในสายงานที่ตนสอนได้ เช่น คอมพิวเตอร์ ครูอาจตอบคำถามนักเรียนโดยผ่านระบบ Internet ก็ได้

5. เป็นครูที่มีความสามารถในการออกนิเทศผู้เรียนและเข้าสู่ชุมชนได้ เพราะในอนาคตผู้เรียนจะเรียนในโรงเรียนน้อยลง แต่จะเรียนรู้ด้วยวิธีการปฏิบัติจากแหล่งข้อมูลข่าวสารโดยตรง ซึ่งอาจจะเป็นแหล่งฝึกงาน สถานประกอบการ หรือที่บ้าน ครูจึงต้องออกนิเทศเยี่ยมเยียนได้

6. การสอนของครูเน้นการสอนโดยการปฏิบัติจริง และพึงพาสังคม ผู้ปกครองให้เป็นครูร่วมด้วย ใช้ชุมชนเป็นแหล่งความรู้โดยเฉพาะวิทยากรในท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาในท้องถิ่น ครูต้องมีความสามารถใช้งานได้อย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของครูที่ปรึกษา โครงการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนวิชาอาชีพเกษตร มีการจัดงานอาชีพอิสระให้นักเรียนได้ปฏิบัติ คือ การขายผลผลิตต่างๆ ทางการเกษตร ประเภทผักสวนครัว เช่น ผักบุ้ง กระน้ำ เลียงไก่ เลียงปลา เป็นต้น โดยอาศัยตลาดในโรงเรียน

หน่วย ศึกษานิเทศก์ (2534 : 8) กล่าวถึงบทบาทของครูที่สอนวิชาอาชีพเกษตรกับบทบาทของครูที่ปรึกษาโครงการประกอบอาชีพอิสระเพื่อให้มีรายได้ระหว่างเรียน จึงเป็นบทบาทเดียวกันซึ่งมีบทบาทและหน้าที่สำคัญ ดังนี้

1. ให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แจง เช่น ชี้แนะสถานประกอบการ ร่วมวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเลือกตัดสินใจที่จะประกอบการ ให้ความรู้ คำแนะนำ หรือเชิญวิทยากร ตลอดจนการพาไปทัศนศึกษาตามแหล่งวิทยาการ

2. ตรวจสอบการทำโครงการอาชีพอิสระของนักเรียน เช่น การเขียนโครงการ การทำบัญชี และติดตามผลงานของนักเรียน

3. นิเทศ ส่งเสริม สนับสนุนให้กำลังใจ เช่น เข้าร่วมประชุมผู้ทำโครงการ เสนอแนะกำหนดวันประชุม

4. การประเมินผลงาน เช่น ประเมินโครงการของนักเรียน ผลการปฏิบัติงานของนักเรียน มีปัญหาและอุปสรรค วิธีการแก้ไข เพื่อเป็นแนวทางการประกอบอาชีพต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรอาชีพเกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา

การจัดการศึกษานั้นมีเป้าหมายที่จะพัฒนาคน ให้ค้นพบความสามารถและความถนัดของตนเอง สามารถที่จะประกอบอาชีพได้ตามควรแก่ศักยภาพ ดังนั้น ในการจัดการศึกษาจะต้องมีหลักสูตรเพื่อที่จะกำหนดวัตถุประสงค์ของแต่ละระดับตามภาวะของอายุ ความสามารถ และความถนัดของผู้เรียนเอง ดังนั้น ความหมายของหลักสูตร จึงหมายถึง การประมวลความรู้ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน ได้เรียนรู้ มีทักษะ เกิดความคิดและมีทัศนคติที่ดีอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต(นพพงษ์ , 2525 : 153)

กรมวิชาการ (2533) ได้มีการแบ่งหลักสูตรวิชาชีพออกเป็น 2 หลักสูตร โดยแบ่งตามระดับชั้น ดังนี้

1. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533)

จัดให้นักเรียนที่เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเท่านั้น คือ ตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นหลักสูตรมุ่งเน้นกระบวนการทางด้านความคิดและการปฏิบัติ โดยมีการเพิ่มจำนวนคาบของวิชาเลือกเสรีให้มากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนวิชาอาชีพได้อย่างกว้างขวาง มีคาบเรียนทำกิจกรรมอิสระ นำไปสู่การค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง

โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2533)

1. วิชาบังคับ จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่รายวิชา ดังต่อไปนี้

1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย

ภาษาไทย	12	หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	9	หน่วยการเรียนรู้
คณิตศาสตร์	6	หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6	หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	3	หน่วยการเรียนรู้
ศิลปศึกษา	3	หน่วยการเรียนรู้

1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย

สังคมศึกษา	6	หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	6	หน่วยการเรียนรู้
การงาน	6	หน่วยการเรียนรู้

2. วิชาเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้

2.1 กลุ่มวิชาภาษา

- ภาษาไทย
- ภาษาต่างประเทศ

2.2 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์

- วิทยาศาสตร์
- คณิตศาสตร์

2.3 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

2.4 กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ

- พลานามัย
- ศิลปศึกษา

2.5 กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

- อาชีพ

3. กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้

3.1 กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ กิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี หรือยุวกาชาด จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคและกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

3.2 กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

3.3 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

สาระสำคัญของหลักสูตรในกลุ่มวิชาอาชีพ

วิชาอาชีพเป็นวิชาเลือกเสรี ซึ่งตามหลักสูตรสามารถเลือกเรียนได้ถึงสัปดาห์ละ 10 คาบ ต่อภาคเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และสัปดาห์ละ 13 คาบ ต่อภาคเรียน ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เมื่อศึกษาถึงโครงสร้างของหลักสูตรในการเลือกเรียนวิชาเสรี ซึ่งกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ จัดอยู่ในกลุ่มที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและสนใจ ของนักเรียนเอง มีจำนวนถึง 33 คาบ มีการส่งเสริมการใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

วิชาอาชีพ ประกอบด้วย 4 กลุ่มงาน ได้แก่

กลุ่มงานผลิต

กลุ่มงานเสริมงานผลิต

กลุ่มงานบริการ

กลุ่มอาชีพอิสระระหว่างเรียน

การจัดหลักสูตรกลุ่มวิชาชีพในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ในหลักการเมื่อศึกษาถึงในแง่การส่งเสริมอาชีพ มีจุดประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักของวิชาอาชีพที่จะนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิต
2. เพื่อให้มีความสามารถและทักษะในอาชีพเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพตามควรแก่วัย
3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพและมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ
4. เพื่อให้มีความสามารถในด้านการจัดการ การตลาด และ การร่วมมือในการประกอบกิจการหรือธุรกิจ

วิชาอาชีพเกษตรได้แทรกอยู่ในกลุ่มวิชาอาชีพทั้ง 4 กลุ่มเพื่อให้ นักเรียนได้เลือกเรียนวิชาอาชีพเกษตรได้ตามความถนัดและความสนใจ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของวิชาอาชีพที่กล่าวไว้ข้างต้น

โครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มวิชาอาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (แยกเฉพาะวิชาอาชีพเกษตร)

รายวิชาอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เกี่ยวกับวิชาอาชีพ ที่กรมวิชาการประกาศใช้ทั้งหมดจำนวน 292 รายวิชา แต่แยกวิชาที่เกี่ยวกับอาชีพเกษตรได้ 54 รายวิชา โดยแทรกอยู่ในกลุ่มวิชาอาชีพทั้ง 4 กลุ่มวิชา (ภาคผนวก ก)

แนวการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการจัดหลักสูตรนี้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายจึงกำหนดแนวดำเนินการ ดังนี้

1. จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจ
2. จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง และสามารถแสวงหาแนวทางการพัฒนาตนเอง
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถ และได้มีโอกาสหาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ
4. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
5. ในการจัดการเรียนการสอนให้ใช้วิธีการผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม
6. ให้ห้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
7. การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมให้สอดคล้องค่านิยมและการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
8. ส่งเสริมค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ประหยัด อดทน มีวินัย ซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบ

2. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533)

จัดให้นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และให้สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะของพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียน ได้มีการพัฒนาเชาวน์ปัญญา มีความรู้ และทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ ร่วมพัฒนาสังคมด้วยแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

1. วิชาบังคับ จำนวน 30 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่วิชาต่อไปนี้

1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้

ภาษาไทย	6	หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6	หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	3	หน่วยการเรียนรู้

1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้

พลานามัย	3	หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	6	หน่วยการเรียนรู้
พื้นฐานวิชาชีพ	6	หน่วยการเรียนรู้

2. วิชาเลือกเสรี เลือกเรียนอย่างน้อยจำนวน 45 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้

2.1 กลุ่มวิชาภาษา

ภาษาไทย
ภาษาต่างประเทศ

2.2 กลุ่มวิชาสังคม

2.3 กลุ่มวิชาพัฒนานุคลิกภาพ

พลานามัย
ศิลปะ

2.4 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์

วิทยาศาสตร์
คณิตศาสตร์

2.5 กลุ่มวิชาอาชีพ

หมายเหตุ การเลือกรายการวิชาอาชีพให้เลือกจากเอกสารคำอธิบายรายวิชาอาชีพระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2533 หรือหลักสูตรอื่นใดที่เทียบเท่า หรืออยู่ในระดับเดียวกับที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติ

3. กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้

3.2 กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2532 จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน

3.2 กิจกรรมแนะแนว และหรือกิจกรรมแก้ปัญหา และหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้
จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน

3.3 กิจกรรมอิสระของนักเรียน

โครงสร้างของหลักสูตรในการเลือกวิชาเสรี เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนา
เชาวน์ปัญญา และทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพ

สาระสำคัญของหลักสูตรในกลุ่มวิชาชีพ

กลุ่มวิชาอาชีพเป็นวิชาเลือกเสรี ซึ่งตามหลักสูตร สามารถเลือกเรียนอย่างน้อยจำนวน 45
หน่วยการเรียนรู้

จุดประสงค์ของกลุ่มวิชาชีพ ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ
2. เพื่อให้มีทักษะในการทำงาน
3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพและมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ
4. เพื่อให้ นำความรู้และทักษะมาใช้ในการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพของ
งาน

การส่งเสริมวิชาอาชีพมีทั้งหมด 4 กลุ่มวิชาคือ

1. กลุ่มงานผลิต
2. กลุ่มงานบริการ
3. กลุ่มงานส่งเสริมและผลิตและงานบริการ
4. กลุ่มวิชาอาชีพ

วิชาอาชีพเกษตร ได้แทรกอยู่ในกลุ่มวิชาเหล่านี้ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เลือกเรียน และบรรลุ
จุดประสงค์ของการเรียนวิชาอาชีพเกษตร

โครงสร้างของหลักสูตรวิชาอาชีพ แยกเฉพาะวิชาอาชีพเกษตร แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มงานผลิต

กลุ่มที่ 2 กลุ่มงานบริการ

กลุ่มที่ 3 กลุ่มปฏิบัติงานอาชีพอิสระระหว่างเรียน

แนวทางดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบผลสำเร็จ จึง
กำหนดแนวทางดำเนินการไว้ ดังนี้

1. จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างกว้างขวางตามความถนัดและความสนใจ
2. จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพแวดล้อม และความต้องการของท้องถิ่น

3. จัดให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ อยู่เสมอ
4. จัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ผู้เรียน เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ ได้มีโอกาสหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ
6. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. การจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีการผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม
8. ให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และรายวิชาที่ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ
9. ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยม และการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
10. ในการเสริมสร้างค่านิยมต้องปลูกฝังค่านิยมพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย และรับผิดชอบ

กรมสามัญศึกษา (2534) ได้ทำการทดลองใช้หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แผนการเรียนประกาศนียบัตร วิชาชีพ 1 (วช. 1) วิชาอาชีพ 2 (วช. 2) เป็นการจัดหลักสูตรการเรียนวิชาอาชีพที่เป็นไปตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยยึดโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 มีการจัดวิชาเลือกเสรีเป็นวิชาอาชีพตามกลุ่มของวิชาอาชีพ ได้แก่ เกษตรกรรม พาณิชยกรรม คหกรรม อุตสาหกรรม ศิลปหัตถกรรม และดนตรีและนาฏศิลป์ เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 และประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) ซึ่งในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายที่ประกาศใช้ใหม่นี้ มีโครงสร้างหลักสูตรและรวมวิชาต่าง ๆ เปลี่ยนไปจากเดิมประกอบกับกรมอาชีวศึกษา ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ และได้ประกาศทดลองใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) กรมสามัญศึกษาและกรมวิชาการ จึงได้ปรับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายแผนการเรียนวิชาชีพ 1 (วช.1) และแผนการเรียนวิชาชีพ 2 (วช. 2) ให้ถูกต้องตามหลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่ทั้ง 2 นี้ ทั้งในด้านโครงสร้างเกณฑ์การจบหลักสูตรและมีคุณสมบัติในการรับเงินเดือนที่เหมาะสมกับระดับความรู้และทักษะที่ฝึกฝนมาตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้รับรองวุฒิแล้ว

ลักษณะหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533) แผนการเรียนวิชาชีพ 1 (วช. 1) และแผนการเรียนวิชาอาชีพ 2 (วช. 2) ยังยึดจุดประสงค์เดิมคือให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพในระดับวิชาชีพได้ทั้งในอาชีพอิสระ การเป็นลูกจ้าง ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรนี้จะมีความรู้ทางด้านอาชีพเข้มข้นเท่าเดิมและมีคุณสมบัติตามที่ ก.พ. กำหนดและสามารถศึกษาต่อได้ด้วย กระทรวงศึกษาธิการได้ให้สิทธิ์นักเรียนเหล่านี้ศึกษาต่อในระดับ ปวส. ได้ทั้งในสถานศึกษาที่สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และกรมอาชีวศึกษา

โครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นการพัฒนาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย สนองความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการ เรียนเน้นทางด้านอาชีพ โครงสร้างและเกณฑ์การจัดรายวิชาอาชีพกลุ่มวิชาต่าง ๆ ดังนี้

1. โครงสร้างหลักสูตร การจัดรายวิชาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ

1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

ภาษาไทย	6	หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6	หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	3	หน่วยการเรียนรู้

1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

พลานามัย	3	หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	6	หน่วยการเรียนรู้
พื้นฐานวิชาอาชีพ	6	หน่วยการเรียนรู้

1.3 วิชาเลือก สำหรับผู้เรียนระดับ วช.1 ไม่น้อยกว่า 66 หน่วยการเรียนรู้ และผู้เรียนระดับ วช.2 ไม่น้อยกว่า 81 หน่วยการเรียนรู้ โดยบังคับให้เรียนวิชาพุทธศาสนา 6 หน่วยการเรียนรู้ ที่เหลือเรียนวิชาอาชีพ และวิชาสามัญเสริมอาชีพ วช.1 ไม่น้อยกว่า 60 หน่วยการเรียนรู้ และ วช.2 ไม่น้อยกว่า 75 หน่วยการเรียนรู้

2. การจัดรายวิชาตามโครงสร้างของหลักสูตร ได้เสนอชื่อรายวิชาที่ต้องการเรียนหรือเลือกเรียน พร้อมทั้งหน่วยการเรียนรู้ที่ได้ คาบการเรียนต่อสัปดาห์ต่อภาค และคาบเรียนต่อภาคเป็นรายวิชา ๆ ไปตามโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แผนการเรียนวิชาอาชีพ (วช. 1) (หน่วยศึกษานิเทศก์, 2538) (ภาคผนวก ข)

แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพเกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการ และวิชาอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน เพื่อให้แต่ละ

บุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม โรงเรียนนับว่าเป็นสถานที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาแก่เยาวชนของชาติ ดังนั้น ในปัจจุบันจึงมีแนวการจัดการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับชีวิตจริง สภาพทางเศรษฐกิจสังคมในท้องถิ่น และให้จัดสนองความต้องการของนักเรียน โดยส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการและอาชีพ มีการนำสถานประกอบการเข้ามาเป็นส่วนร่วมช่วยฝึกฝนทักษะฝีมือเพิ่มขึ้น ดังแนวคิดของ ก่อ (2528 : 6-9) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับโลกแห่งการงาน (Education and the World of Work) ว่าหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของระบบการศึกษา คือการฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่เยาวชน โดยเฉพาะเยาวชนช่วงอายุ 12 - 18 ปี เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และเหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศ เป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กไปเป็นผู้ใหญ่ และกำลังเข้าสู่ตลาดแรงงานของประเทศ ดังนั้นการจัดการศึกษาในระดับดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ความรู้ ประสบการณ์ทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพควบคู่กันไป รวมทั้งการฝึกปฏิบัติให้เกิดความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความขยัน อดทนทั้งทางกาย และจิตใจเพื่อนำไปปฏิบัติงานอาชีพของแต่ละบุคคล ซึ่ง สมรัตน์ (อ้างในธำรง บัวศรี, 2537 : 9) กล่าวถึงแนวทางการจัดการศึกษาเพื่องานอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า ควรดำเนินการ ดังนี้

1. ควรให้เด็กรู้เรื่องงานอาชีพตั้งแต่เล็กและขยายขอบเขตให้กว้างขวางออกไป เมื่อเด็กโตขึ้น ทั้งนี้เท่าที่โอกาสและสิ่งแวดล้อมจะอำนวย
 2. ควรให้เด็กได้สัมผัสกับงานอาชีพอย่างแท้จริง มิใช่เป็นเพียงคำบอกเล่า แต่ให้ได้เห็น และได้ทราบถึงพื้นฐานความรู้ ทักษะ ทศนคติ และนิสัยที่จำเป็นในการประกอบอาชีพนั้น ๆ
 3. ควรให้เด็กได้ฝึกทักษะที่จำเป็นสำหรับงานอาชีพ เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพอิสระหรือรับจ้างได้
 4. ควรมีการฝึกนิสัยและทัศนคติต่อการทำงานให้แก่เด็ก โดยการให้ลงมือทำงานจริง ๆ
 5. ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยเฉพาะควรมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างอาชีวศึกษากับมัธยมศึกษาอย่างใกล้ชิด จนสามารถลบลรอยต่อระหว่างการศึกษทั้งสองประเภทลงได้ในที่สุด
 6. ควรสร้างเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่นหรือสังคมที่โรงเรียนตั้งอยู่ให้ร่วมมือซึ่งกันและกัน ในการให้การศึกษาด้านอาชีพแก่เด็ก
 7. ควรจัดช่องว่างระหว่างการศึกษานอกโรงเรียนและในโรงเรียนให้หมดไปโดยแต่ละฝ่ายได้ให้บริการซึ่งกันและกันถือเป็นโอกาสที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนเหมือน ๆ กัน
- ในการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพเกษตรของโรงเรียนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ค่อยพัฒนาและประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเท่าที่ควร ดังนั้น ชนะ (2539 : 83 - 86)

ได้เสนอแนวคิดในการสอนวิชาเกษตรระดับประถมศึกษาเพื่อที่จะเป็นแนวทางพิจารณา ปรับปรุงแก้ไข ให้การศึกษาและส่งเสริมอาชีพทางการเกษตรนำไปสู่ความสำเร็จได้ ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาเกษตร เพื่อให้นักเรียนสามารถทำการเกษตรได้ เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ หรือรู้จักการใช้เครื่องมือที่ทันสมัย แต่ถ้าพิจารณาสภาพความเป็นจริงแล้ว ในปัจจุบันจะพบว่า สภาพทางครอบครัวของนักเรียนจำนวนมากไม่เอื้ออำนวยต่อการสอนให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ เพราะพื้นที่และที่ตั้งของบ้านเรือนนักเรียนไม่มีพื้นที่เพียงพอที่จะให้นักเรียนได้นำความรู้ไปใช้หรือปฏิบัติได้ เช่น บ้านเรือนอยู่ในตลาด เป็นตึกแถว ทำการค้าขาย เพราะฉะนั้นเป้าหมายของการเรียนการสอน จะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง อาจตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการสอน เพื่อให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้เพื่อการปรับปรุงหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรให้มีความรัก ชื่นชม และเห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพเกษตรที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม รู้จักการบำรุงรักษาดูแลต้นไม้ที่อยู่ในบริเวณบ้าน เช่น รู้จักวิธีการให้น้ำ การรดน้ำ การพรวนดิน การกำจัดวัชพืช รู้จักการเลือกซื้อวัสดุทางการเกษตร เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์พืช หรือพันธุ์พืชที่มีคุณภาพโดยไม่เสียเปรียบพ่อค้า นอกจากนี้อาจสอนให้นักเรียนสามารถนำความรู้ทางการเกษตรไปใช้ในงานอดิเรกในเวลาว่าง โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมที่บ้านของนักเรียน เอื้ออำนวยและนักเรียนมีความสนใจเป็นพิเศษ เช่น การเลี้ยงกล้วยไม้ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับในกระถาง การเลี้ยงปลาสวยงาม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นการเพิ่มประสบการณ์ให้แก่นักเรียน ถ้าหากประสบผลสำเร็จก็จะเกิดความรักความประทับใจ อาจมีส่วนเป็นแนวทางที่จะนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้ สอดคล้องกับการศึกษาของสิรินทิพย์ (2525 : 56- 58) กล่าวถึงการใช้หลักสูตรใหม่ที่สอนให้รู้จักการเปลี่ยนแปลง มีความคิดริเริ่มที่เป็นประโยชน์ ให้ความรู้ด้านอาชีพแก่นักเรียน โดยการตัดแปลงพื้นที่ของโรงเรียนที่มีจำกัด นำมาใช้ในการปลูกพืชผักสวนครัวแทนการปลูกไม้ดอกไม้ประดับที่มีราคาแพง เช่น ปลูกพริกชี้ฟ้าแทนต้นดอกเข็มแดง ปลูกผักตำลึงเป็นแนวรั้วโรงเรียน เป็นการฝึกให้เด็กมีความคิดริเริ่มที่แปลกใหม่ และได้รับประโยชน์ในการฝึกอาชีพ เป็นการสร้างความสนใจเด็กให้เกิดความสุขในการทำงาน มีรายได้ ลดรายจ่าย ได้ทั้งความสวยงามและผลประโยชน์ควบคู่กันไป และที่สำคัญให้รู้จักการแก้ปัญหา เช่น ไม่มีที่ดิน เป็นต้น เพราะฉะนั้นการถ่ายทอดความรู้ของครู ต้องให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางสอนในสิ่งที่เห็นว่าเป็นไปได้ นักเรียนสามารถเข้าใจสัมผัสและปฏิบัติได้ ไม่ควรสอนโดยอาศัยจินตนาการหรือยึดตามหลักสูตรที่กำหนดให้ตายตัว ครูควรมีวิธีการประยุกต์ดัดแปลงวิธีการสอนและเนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ในการสอนการปฏิบัติทุกครั้ง ควรสอดแทรกเนื้อหาทางวิชาการพร้อม ๆ กันไปด้วย จะทำให้นักเรียนเข้าใจดียิ่งขึ้น โดยรู้จักใช้แหล่งวิชาการ

สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระทางการเกษตร สอดคล้องกับ กาญจนนาและคณะ (2525 : 20-22) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพโดยใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระในระดับมัธยมศึกษา เพื่อเอื้อให้ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้ปกครอง สร้างเจตคติในการเรียนใหม่โดยไม่มุ่งหวังให้นักเรียนเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา แต่เพียงอย่างเดียว แต่มุ่งให้มีวิชาอาชีพติดตัวโดยการจัด โครงการเรียนให้ สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นมีความสอดคล้องในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพของนักเรียน ซึ่งวิรัช (2525 :20 - 22) กล่าวถึงการจัดศูนย์ฝึกวิชาชีพให้กับนักเรียนของโรงเรียนต่าง ๆ เป็นประหนึ่งโรงงานรวมเลียนแบบ (Area Vocational Center) หรือ (Joint Vocational Center) โดยให้โรงเรียนต่าง ๆ ส่งนักเรียนมาเรียนวิชาชีพที่ศูนย์ฝึกวิชาชีพเรียกโรงเรียนเหล่านี้ว่า "โรงเรียนต้นสังกัด" ศูนย์ฝึกวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่หลัก คือ การจัดสอนวิชาชีพแก่นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ถ้าหากยังมีที่ว่างก็จะเปิดโอกาสให้นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามลำดับ โดยการทดลองจัดตั้งศูนย์ฝึกวิชาชีพขึ้นมา 12 แห่ง ประจำเขตการศึกษาละ 1 แห่ง

2. การพัฒนาและประยุกต์ใช้ปัจจัยที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการเรียนการสอนวิชาอาชีพเกษตร ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การเรียนการสอนไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ คือ โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม เช่น พื้นที่ไม่เพียงพอ ขาดอุปกรณ์ ความจริงแล้วการสอนวิชาเกษตรให้แก่นักเรียนในระดับนี้ ไม่จำเป็นต้องมีพื้นที่มาก เพียงแต่ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักวิชาเกษตรอย่างเพียงพอ ครูเกษตรสามารถพัฒนาหรือประยุกต์อุปกรณ์เครื่องมือหรือสถานที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีการสอนที่มีประสิทธิภาพได้ เช่น อาจให้นักเรียนใช้วิธีการสังเกตการเจริญเติบโตของต้นพืช โดยการให้ปลูกพืชในภาชนะที่จำกัด สามารถเคลื่อนย้ายหรือนำไปทดลองในห้องเรียนได้ เช่น ปลูกในกะบะ กระถาง ถุงพลาสติก ถ้วยน้ำอัดลม ปลูกดอกไม้ตามขอบสนามริมทางเดินภายในโรงเรียน การเลี้ยงสัตว์ก็ใช้กรงเล็ก ๆ หรือตู้ปลาแทน ก็ได้รับผลสำเร็จไม่แตกต่างกัน

3. การส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความรู้และทักษะในการเกษตรอย่างถูกต้อง และเพียงพอ เพราะครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการเรียนการสอน เพราะฉะนั้นควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนวิชาเกษตร ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้และทักษะในเรื่องทางการเกษตร วิธีการสอน และเทคนิคทางการเกษตรใหม่ ๆ เพื่อให้ครูเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น ครูเกษตรสามารถพัฒนาตนเองได้ โดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้ การศึกษาด้วยตนเองจากหนังสือ วารสาร โดยทางโรงเรียนบริการจัดหาหนังสือ หรือเอกสารหรือสื่อต่าง ๆ มาไว้ในห้องสมุด ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและบุคคลอื่น ๆ ด้วย การอบรมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างกลุ่มโรงเรียนที่เกี่ยวข้องของครูที่สอนวิชาเกษตรด้วยกัน จะได้ช่วยกันเสนอแนะสมาชิกในกลุ่ม

เพื่อเป็นการพัฒนาไปสู่แนวทางใหม่ ๆ สำหรับใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน และส่งเสริมอาชีพทางการเกษตรให้ดีขึ้น การฝึกทักษะทางการปฏิบัติ หรือหลักการทางทฤษฎี ก็จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะและความชำนาญในเรื่องนั้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับสวัสดิ์ (2530 : 16 - 19) กล่าวถึงการสอนวิชาอาชีพเกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า ครูผู้สอนเป็นผู้มีความสำคัญในการสอนให้มีประสิทธิภาพ ครูจะต้องมีประสบการณ์ในอาชีพนั้นมาก่อน เช่น เคยเลี้ยงไก่มาก่อนก็จะสอนวิชาการเลี้ยงไก่ได้ดี กระบวนการเรียนการสอนกระทำอย่างครบวงจรของการประกอบอาชีพ คือ เริ่มตั้งแต่การเรียนรู้ คัดเลือก การบำรุงรักษา การขยายพันธุ์ การคำนวณต้นทุนกำไร การแปรรูปและการจำหน่าย ยิ่งไปกว่านั้นควรพานักเรียนออกไปสัมผัส สถานประกอบอาชีพอิสระ กล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพนั้น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกงานในสถานฝึกงานอาชีพต่างๆ นอกโรงเรียน เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะ มีประสบการณ์ตรงในวิชาอาชีพนั้น ๆ อันจะนำไปสู่การประกอบอาชีพได้จริง ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระในระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้โรงเรียนได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ วิชาอาชีพเกษตรเป็นวิชาหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มของวิชาอาชีพที่กล่าวมาข้างต้น สามารถที่จะออกไปฝึกงานอาชีพต่าง ๆ นอกโรงเรียนได้ กระทรวง ศึกษาธิการ (2525 :3) จึงได้แบ่งและให้ความหมายของสถานที่ฝึกงานอาชีพไว้ 3 ประเภท คือ

1. แหล่งวิทยาการ หมายถึง สถานศึกษา สถาบัน หรือศูนย์ฝึกอาชีพของทางราชการ หรือเอกชนที่จัดการศึกษา การฝึกหัดหรือฝึกอบรมวิชาอาชีพ เพื่อให้บุคคลมีความรู้ และทักษะสามารถประกอบอาชีพได้

2. สถานประกอบการ หมายถึง สถานที่ประกอบกิจการเพื่อหวังผลทางเศรษฐกิจ โดยมีนายจ้าง ลูกจ้างดำเนินการอยู่เป็นประจำ เช่น ฟาร์มสุกรเอกชน ฟาร์มเลี้ยงไก่เอกชน หรือสวนลำไย เป็นต้น

3. สถานประกอบอาชีพอิสระ หมายถึง สถานประกอบกิจการภายในครอบครัวซึ่งอาจเป็นผู้ปกครองหรือบุคคลอื่นทำเอาไว้ เช่น การเลี้ยงไหม การเพาะชำไม้ดอกไม้ประดับ หรือการเพาะถั่วงอก เป็นต้น

การแสดงบทบาทของครูในการส่งเสริมอาชีพเกษตรนั้น ครูเกษตรจะต้องมีการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสอนจากการเป็นผู้บอกเล่า มาเป็นผู้ชี้แนะข้อมูล แนะนำวิธีการเรียนรู้โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูเกษตรจะต้องฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรแผนใหม่ เพื่อการศึกษาค้นคว้า ครูจะ

ต้องมีความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์ การศึกษาข้อมูลทาง Internet เพื่อที่จะได้ศึกษาและชี้แนะให้นักเรียนค้นคว้า การจัดระบบการศึกษาเป็นการปฏิบัติจริง โดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งความรู้ การใช้วิทยากรในท้องถิ่น ครูเกษตรต้องมีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงาน แหล่งวิทยากรในท้องถิ่นที่จะเป็นสื่อกลางความรู้ทางการเกษตรให้แก่ นักเรียน ได้ศึกษา โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน ซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกทักษะทางการเกษตร เช่น การปลูกผักต่าง ๆ การปลูกผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ การจัดกิจกรรมชุมนุมเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (ชกท.) ไทยเพื่อฝึกการเป็นผู้นำ การรวมกลุ่มเพื่อทำโครงการอาชีพอิสระทางการเกษตร การจัดตั้งบริษัทจำลองทางการเกษตร การให้คำปรึกษา ร่วมวิเคราะห์ความเหมาะสมในการเลือกตัดสินใจในการจะประกอบอาชีพ เป็นสิ่งที่ครูเกษตรต้องระมัดระวัง และมีเหตุผลในการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจ ประกอบการตัดสินใจของนักเรียนเองด้วย การให้กำลังใจ การทำงานทางการเกษตร ความเสี่ยงเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรือล้มเหลว ดังนั้น การยกย่องชมเชย หรือประกาศเกียรติคุณให้กับนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการทำกิจกรรมทางการเกษตรเป็นสิ่งสำคัญมาก เพื่อเป็นการให้กำลังใจและสร้างความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในอาชีพเกษตร ส่วนผู้ที่ไม่ประสบผลสำเร็จก็ต้องร่วมกันวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา ร่วมกันแก้ปัญหาตามเหตุที่เกิดขึ้น โดยครูเกษตรจะต้องให้กำลังใจก็จะสามารถประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับหน่วย ศึกษานิเทศก์ (2533 :119 - 120) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาเกษตรกรรม ว่าเป็นการพัฒนาจากการที่ครูเคยบอกให้ทำ ครูสาธิตให้ดู หรือบังคับให้ท่องจำ ทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย เนื่องจากความสนใจของนักเรียนแต่ละคนนั้น มีช่วงจำกัดและความถนัดของนักเรียนแต่ละคนก็ต่างกัน การจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้สนุกสนานกับการเรียน และได้เรียนตามที่ตนเองสนใจ จึงเกิดกลุ่มของนักเรียนที่มีความสนใจเหมือน ๆ กันทั้งเป็นกลุ่ม ชมรมหรือชุมนุมขึ้นในหลักสูตร จึงจัดคาบกิจกรรมไว้เพื่อสนองความสนใจและความถนัดที่แตกต่างกันของนักเรียน จะได้ร่วมกลุ่มประกอบกิจกรรมกัน ช่วยกันทำและช่วยกันแก้ไขปัญหาอันเป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดี ในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย โดยมีครูที่ปรึกษาให้คำแนะนำช่วยเหลือ เป็นเป้าหมายที่แท้จริงของการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีอาชีพตามความถนัดและความต้องการ ดังนั้นการจัดตั้งกลุ่มชมรม หรือชุมนุมต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมให้มีในโรงเรียน หน่วยศึกษานิเทศก์ (2522 : 1) ได้จัดทำคู่มือปฏิบัติการชุมนุมเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (ชกท.) เป็นกิจกรรมในหลักสูตรของนักเรียนวิชาเกษตร เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาในงานอาชีพเกษตรและส่งเสริมความสนใจในอาชีพเกษตรด้วยการเรียน โดยการปฏิบัติจริง หน่วย ศึกษานิเทศก์ (2534 : 1) ได้จัดทำคู่มือการเรียนเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนรวมกลุ่มกันทำโครงการอาชีพอิสระ หรือจัดตั้งบริษัทจำลอง โดยเน้นกระบวนการจัดการ การคิดและพัฒนางาน เป็นกิจกรรม

เล็ก ๆ ซึ่งนักเรียนลงมือทำเองได้ การให้นักเรียนทำอาชีพ โดยมีการเตรียมการและให้ความรู้และทักษะ ในงานอาชีพก่อนจะประกอบอาชีพจริง ทำให้การประกอบอาชีพประสบผลสำเร็จได้เร็วขึ้น เพราะการศึกษาหลักการปฏิบัติ หลักวิชาการต่าง ๆ ที่ได้เรียนมานั้น จะเป็นสิ่งที่มีผู้รู้ได้เคยปฏิบัติ และสรุปผลมาเป็นหลักวิชาสำหรับใช้ในการประกอบอาชีพ กรมวิชาการ (2535 : ก - ข) ได้จำแนกอาชีพอิสระของนักเรียนที่เรียนวิชาอาชีพเกษตร สามารถเลือกประกอบอาชีพได้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ตามความแตกต่างของลักษณะการประกอบการ ได้ดังนี้

1. ธุรกิจการเกษตร เป็นการผลิตสินค้าทางการเกษตรได้แก่การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์
2. ธุรกิจการขายสินค้า เรียกว่าซื้อมา ขายไป ผู้ประกอบการทำหน้าที่ซื้อสินค้าจากแหล่งผลิตแล้วนำไปขายให้ผู้บริโภค เช่น การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรของนักเรียน
3. ธุรกิจการขายบริการ เป็นการขายบริการหรืออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ซื้อ เช่น การจัดดูแลสวน การรับจ้างตัดแต่งต้นไม้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพการเกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านต่าง ๆ มีผู้ทำการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทครูเกษตรในการส่งเสริมอาชีพเกษตร ดังนี้

วีระพล (2538) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาจังหวัดอุดรราชธานี พบว่า การเตรียมการสอน การใช้สื่อการสอน ประสบการณ์ในการสอนอาชีพเกษตร ความพร้อมของอุปกรณ์การสอนและสถิติการมาเรียนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชางานเกษตร

มานพ (2540 : 80 - 84) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาเกษตรต่อโครงการการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตของวิทยาลัยเกษตรกรรมและเทคโนโลยีพะเยา พบว่า การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในโครงการ มีเนื้อหาทั้งทฤษฎีและปฏิบัติสอดคล้องกับพื้นฐานความรู้ ความต้องการของนักศึกษาและสอดคล้องกับท้องถิ่น อยู่ในความคิดเห็นระดับมาก และมีการใช้สื่อการเรียนการสอนจัด อยู่ในระดับปานกลาง และความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนด้านบุคลากรและทักษะการสอนของอาจารย์ นักศึกษาเห็นด้วยระดับมาก

เฉลิมพล (2533) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการสอนวิชาเกษตรกรรมของครูเกษตรในทัศนะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ปรากฏว่า ครูเกษตรมีประสิทธิภาพในด้านบุคลิกภาพปานกลาง ในด้านเทคนิคการสอน การใช้วัสดุการสอน การวัดผลประเมินผล การจัดสิ่งแวดล้อมและด้านอาคารสถานที่ การจัดที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ทำการเกษตร ส่วนใหญ่เห็น

ด้วยในระดับมาก การจัดพื้นที่สำหรับฝึกทักษะทางการเกษตรด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาเห็นด้วยกับ ความเหมาะสม การจัดทักษะการเรียนในโครงการอยู่ในระดับมาก

ประเทือง (2536) ได้ศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาเกษตรและวิธีการสอนของครูใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดกาญจนบุรีพบว่า นักเรียนมีเจตคติที่ดีมากที่สุด ต่อวิชาเกษตรและวิธีการสอนของครู

มณเฑียร (2524) ได้ศึกษาภาระหน้าที่ของครูเกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในทัศนะของ ครูเกษตรและผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ครูเกษตรยอมรับว่าภารกิจต่าง ๆ นั้นมีการปฏิบัติอยู่ใน ระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ โดยจัดลำดับความสำคัญของงานต่าง ๆ ไว้ดังนี้ 1. การสอนภาค ทฤษฎี 2. การสอนภาคปฏิบัติ 3. การทำบัญชีวัสดุครุภัณฑ์ของแผนกอาชีพเกษตร 4. การทำบันทึก การสอน ซึ่งสอดคล้องกับพรทิพย์ (2525 : 182) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนเกษตรกรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตการศึกษา 6 พบว่า ในการสอนภาคทฤษฎีครู - อาจารย์เกษตรครึ่งหนึ่งใช้วิธีการสอนบรรยาย และบอกให้จด ส่วนการสอนภาคปฏิบัตินั้นใช้วิธีให้นักเรียนฝึกทักษะในแต่ละรายวิชา

สุเทพ (2525) ได้ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารสถานศึกษาเกษตรเกี่ยวกับการ ใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเกษตรกรรม พ.ศ. 2520 พบว่า วิธีการสอนที่ผู้บริหารและ อาจารย์เกษตรใช้ส่วนมากเป็นการบรรยาย

มานิตย์ (2541) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการเรียนการสอนวิชาเกษตรในโรงเรียน ประถมศึกษา อ. สะเมิง จ. เชียงใหม่ พบว่าวิธีการสอนแบบสาธิตมีความเหมาะสมที่สุด ส่วน ความคิดเห็นของครูด้านเนื้อหาหลักสูตรเห็นว่า การอบรมครูผู้สอนวิชาเกษตรมีความจำเป็นอันดับ แรกและครูเกษตรจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมออยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

สายันต์ (2521) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์เกษตรและนักศึกษาเกี่ยวกับการ ใช้ที่ดินเพื่อการศึกษาวิชาการเกษตรกรรมในวิทยาลัยครู พบว่า ควรเน้นในเรื่องการปฏิบัติเพื่อ ให้เกิดทักษะและประสบการณ์ทางการเกษตรอย่างแท้จริง และวิทยาลัยครูส่วนใหญ่มีการสาธิตทาง การเกษตรทั้งทางด้านการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ การใช้ที่ดินเพื่อฝึกปฏิบัติการเกษตรนั้น ได้รับความ สนับสนุนจากผู้บริหาร ฝ่ายอาคารสถานที่ คณงานและภารโรง ในระดับปานกลาง

อุไรวรรณ (2529) ได้ศึกษาทัศนะของผู้บริหารการศึกษาต่อการจัดการศึกษาเกษตร ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า วิธีการสอนที่เหมาะสม คือ วิธีการสอน โดยการปฏิบัติและสาธิตประกอบกับอุปกรณ์การสอนประเภทของจริงและหุ่นจำลอง เพื่อช่วยให้ผู้ เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยการกระทำจริง

กองวิจัยการศึกษา (2533 : 95 - 101) ได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ และการมีงานทำ พบว่า ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 1) มีนักเรียนเลือกเรียนวิชาเกษตรอันดับ สอง ส่วนนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 4) เลือกแผนการเรียนเกษตรมากที่สุด การ จัดกิจกรรมการสอนของครูผู้สอนให้ความสำคัญมากที่สุดกับจุดประสงค์การเรียนรู้ "ให้นักเรียนมี ความรู้และทักษะที่จะออกไปประกอบอาชีพได้" และทำหน้าที่สอนวิชาอาชีพที่ได้รับมอบหมาย อย่างเต็มที่ตามความสามารถเพื่อเสริมจุดประสงค์ในการสอนวิชาอาชีพให้บรรลุเป้าหมาย

พระพงศ์ (2525) ศึกษาปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนวิชาเอกเกษตรศาสตร์ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงในวิทยาลัยครู พบว่า ปัจจัยที่เป็นมูลเหตุ โน้มนำให้นักศึกษาเลือกเรียนวิชาเอกเกษตรศาสตร์ ปรากฏตามลำดับดังนี้ คือ ความมั่นคงและ ความก้าวหน้าในอาชีพ ความรัก ความสนใจ และความคิดเห็นส่วนตัว ความมีเกียรติยศชื่อเสียง บุคคลที่เกี่ยวข้องและความจำเป็นบางประการ

ตำราญ (2537 : 57) ได้ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับเจตคติของครูที่เกี่ยวกับบทบาทของครูเกษตรใน การส่งเสริมอาชีพเกษตร ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การเผยแพร่ความรู้ด้าน การเกษตรของครูเกษตรเป็นงานซ้ำซ้อนกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ครูเกษตรควรให้ความรู้ เต็มที่ในงานส่งเสริมวิชาอาชีพเกษตร

ชนมนต์ (2540 : 54 - 57) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการประกอบ อาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียนสาขาเกษตรกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อาชีพที่มุ่งหวังในอนาคตในกลุ่มของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม สอ. ส่วนใหญ่มีความต้องการอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมมากกว่า กลุ่มที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรม สอ. และนักเรียนสาขาเกษตรกรรมที่เข้าร่วมกิจกรรม สอ. ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 53 ตอบว่าได้รับความรู้ ประสพการณ์เพิ่มขึ้น

สมศักดิ์ (2532) ทำการศึกษาเรื่อง สภาพการจัดการสอนการปฏิบัติงานเกษตรตามหลัก สูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 ในวิทยาลัยเกษตรกรรมภาคกลาง พบว่า ครู - อาจารย์มีความเข้าใจจุดมุ่งหมายรายวิชาปฏิบัติงานเกษตร และโครงการสอนปฏิบัติงานฟาร์ม อยู่ใน ระดับปานกลาง เกี่ยวกับสภาพพื้นที่ของฟาร์ม การบริหารงานฟาร์ม เครื่องมืออุปกรณ์การสอน วิธี การสอนและการประเมินผล ส่วนใหญ่มีสภาพการณ์ต่าง ๆ ในระดับปานกลาง

ศิริรัตน์ (2532) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการใช้แผนการเรียนวิชาชีพ 1 เกษตรกรรม ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานครที่เปิด แผนการเรียนวิชาชีพ 1 กลุ่มวิชาเกษตรกรรม ยังขาดความพร้อมในด้านพื้นที่สำหรับปฏิบัติงาน เกษตร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรและงบประมาณ

ชัยยุทธ (2522) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจความสามารถและความชำนาญด้านการเกษตรของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในระยะแรกของการใช้หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2519 พบว่า สภาพการเรียนการสอนการเรียนวิชาเกษตรกรรมสำหรับการฝึกภาคปฏิบัติ นักศึกษายังไม่พอใจและมีปัญหาหลายด้าน เช่น ขาดเครื่องมือ และขาดอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ธุรกิจเกษตรมีน้อยไม่เพียงพอให้นักเรียนฝึก ขาดกิจกรรมสนับสนุนงานภาคปฏิบัติในสาขาวิชาต่าง ๆ

สุเทพ (2525) ได้ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์เกษตรและผู้บริหารสถานศึกษาเกษตรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเกษตรกรรม พ.ศ. 2520 พบว่า การจัดหาเอกสารต่าง ๆ เพื่อประกอบการสอนการเรียนตามหลักสูตรค่อนข้างจะหาได้ยากและที่มีอยู่ก็ไม่แน่ใจว่าจะมีคุณภาพได้มาตรฐาน เนื่องจากห้องสมุดยังไม่เหมาะสม มีขนาดเล็ก หนังสือตำราเรียนไม่เพียงพอ จำนวนวัสดุอุปกรณ์การสอนก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการเช่นกัน

ยรรยง (2525) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเกษตรกรรมระดับประถมศึกษา พบว่า ขณะนี้โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีความพร้อมที่จะจัดการศึกษาเกษตรกรรมให้ได้ผลดี ปัญหาที่มีมากขณะนี้ คือ ขาดงบประมาณ ขาดแคลนเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันการเกษตรในท้องถิ่น และไม่มีครูเกษตร

สมพงษ์ (2522) ศึกษาเรื่องการฝึกทักษะทางการเกษตรของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาเขตเกษตร วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า รายการทักษะทางการเกษตร ส่วนใหญ่นักศึกษามีความต้องการที่จะได้ฝึกอยู่มาก แต่ที่ได้ฝึกมาจริง ๆ ยังไม่เท่ากับที่ต้องการ นักศึกษาต้องการฝึกงานภายนอกวิทยาเขตเกษตรมากกว่าการฝึกงานภายใน

สมศักดิ์ (2538) ได้ศึกษาองค์ประกอบแห่งความสำเร็จในการทำโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศก์ของสมาชิกองค์กรเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สาเหตุแห่งความสำเร็จสามารถจัดเป็นองค์ประกอบได้ 8 องค์ประกอบ คือ ศักยภาพของนักศึกษานักคิดที่เกี่ยวข้อง การบริหารงาน ลักษณะโรงงาน สถานศึกษา แรงจูงใจ ครูที่ปรึกษาโครงการและความรับผิดชอบของนักศึกษา

สุรพงษ์ (2521) ได้ศึกษาสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกษตร - อาจารย์เกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีต่อการดำเนินงานของชุมนุมเกษตรกรรมในอนาคตแห่งประเทศไทย พบว่า ชุมนุมเกษตรกรรมในอนาคตแห่งประเทศไทย (ชกท.) มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวิชาเกษตร ในระดับมัธยมศึกษา

จรัญ (2529) ได้ศึกษาปัญหาการสอนวิชาปฏิบัติงานเกษตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในทัศนะของครูอาจารย์วิทยาลัยเกษตรกรรมภาคใต้ พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีผู้จัดการฟาร์ม ทั้งผลผลิตและการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

ศุริยะ (2536) ได้ศึกษาการจัดโครงการกิจกรรมหารายได้ระหว่างเรียนของนักเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวิชางานอาชีพเกษตร ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 11 พบว่า ผู้บริหารและครูที่ปรึกษา ส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับโครงการกิจกรรมหารายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน พัฒนาการสอนการเรียนวิชางานอาชีพเกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา จากการดำเนินโครงการ พบว่า โครงการเกษตรนักเรียนมีรายได้เฉลี่ยต่อคนสูงสุดต่อปี 354.88 บาท โครงการที่นักเรียนเข้าร่วมมากที่สุดคือ โครงการเกษตรและโครงการสหกรณ์

ผ่องศรี (2525 : 66) ได้ศึกษาบทบาทของครู - อาจารย์เกษตรวิทยาเขตเกษตร วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาต่อการส่งเสริมการเกษตร พบว่า ลักษณะการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรของวิทยาเขตเกษตร ส่วนใหญ่เป็นการจัดฝึกอบรมระยะสั้น การจัดนิทรรศการ การออกไปตามหมู่บ้านและยังมีการประสานงานร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย การดำเนินงานส่วนใหญ่ได้รับความสนใจจากเกษตรกรมากพอสมควร

จากการศึกษาแนวคิดต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นถึงบทบาทของครูเกษตรที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมอาชีพการเกษตรให้แก่นักเรียน ดังนั้น การแสดงบทบาทของครูเกษตรจึงเป็นพฤติกรรมที่ควรแสดงออกมาจากความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของความเป็นครูอย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพของเยาวชน โดยเฉพาะการประกอบอาชีพการเกษตร ได้มีงานวิจัยที่กล่าวถึงบทบาทของครูเกษตรจำนวนมากต่อการปฏิบัติงาน หรือการส่งเสริมอาชีพให้แก่แก่นักเรียน นักศึกษา หรือเกษตรกรที่สนใจ แต่ในจังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่มีงานวิจัยใด ที่ศึกษาถึงบทบาทของครูเกษตรในการส่งเสริมอาชีพให้แก่แก่นักเรียนโดยตรง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของครูเกษตรต่อการส่งเสริมอาชีพเกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาครูเกษตรที่สอนวิชาอาชีพเกษตรให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรม แก่แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาต่อไป